

► Çalışma dünyasına dair ILO Monitör On birinci baskı

Küresel bir istihdam uçurumu: düşük gelirli ülkeler, istihdam ve sosyal koruma konusunda herhangi bir önlem alınmadığı takdirde daha da geride kalacaklar

31 Mayıs 2023

Önemli mesajlar

- **Çeşitli küresel şoklar ve riskler, özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde işgücü piyasasının toparlanmasını engelliyor.** Gelişmekte olan ülkelerde, mevcut çeşitli krizlere (veya “çoklu kriz”) karşı harekete geçilmesi imkanları, artan borç sorunu riskinin yanı sıra yüksek enflasyon ve yüksek faiz oranlarının bir bileşimi nedeniyle kısıtlanıyor.
- **ILO, düşük gelirli ülkeler, Afrika ve Arap devletlerinin bu yıl içinde salgın öncesi işsizlik seviyelerine ulaşma ihtimalinin düşük olduğunu tahmin ediyor.** Küresel işsizlik oranının 2023'te pandemi seviyesinin altına düşmesi beklenirken, bu genel bir toparlanma yerine yüksek gelirli ülkelerde gözlemlenen beklenenden daha yüksek bir direnci yansıtıyor.
- **2023'te küresel iş açığından etkilenen kişilerin oranının, 453 milyon kişi (veya yüzde 11,7¹) ile işsizlik seviyesinin iki katından fazla olacağı tahmin edilmektedir.** İstihdam zorluklarının gerçek kapsamı, ILO'nun çalışmak isteyip de bir işi olmayan tüm kişileri içeren iş açıkları göstergesinde özetlenmektedir. Kadınlar arasındaki iş açıkları (yüzde 14,5), erkeklerden (yüzde 9,8) çok daha yüksektir.
- **İş açıklarındaki farklılıklar, küresel bir istihdam uçurumunu yansıtmaktadır.** Düşük gelirli ülkeler yüzde 21,5 ile en büyük iş açığı oranıyla karşı karşıya kalırken, orta gelirli ülkelerde bu oran yüzde 11'in biraz üzerindedir. Yüksek gelirli ülkelerde ise %8,2 ile en düşük oran görülmektedir. Düşük gelirli ülkeler, iş açığı oranında 2005'te yüzde 19,1'den 2023'te yüzde 21,5'e kadar ulaşan uzun vadeli bir artışın görüldüğü yegane ülke gelir grubudur.
- **Borç sorunu yaşayan düşük gelirli ülkeler, 2023'te yüzde 25,7'lik bir iş açığı oranıyla karşı karşıya kalacak.** Borç sorunu yaşayan çeken düşük gelirli ülkelerde iş açıkları, yüzde 11'e kıyasla yüzde 25,7 ile daha az borç yükü altında olan gelişmekte olan ülkelere göre önemli ölçüde daha yüksektir. Bu, finansal ve mali kısıtlamaların, politika önlemlerini aksattığı ve işgücü piyasası koşullarını daha da kötüleştirdiği gerçeğini yansıtıyor.
- **Bazı ülkeler,** daha büyük küresel zorluklarla birleşen ve işgücü piyasası üzerindeki olumsuz etkileri artıran özellikle karmaşık ve birbirini izleyen krizlerle karşı karşıya bulunuyor. Bunlar arasında COVID-19 salgınının kalıcı etkileri ve küresel hayat pahalılığı krizine eklenen doğal afetler (örneğin Türkiye ve Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki depremler) ve çok sayıda ekonomik şok (örneğin Sri Lanka) bulunmaktadır.
- Gelişmekte olan ülkelerde, özellikle de düşük gelirli ülkelerde, emekli aylığı ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere sosyal koruma politikasındaki önemli boşluklar devam etmektedir. **Alt-orta gelir grubundaki yaşlıların yalnızca yüzde 38,6'sı ve düşük gelirli ülkelerde yüzde 23,2'si emekli aylığı alıyor.** Vergilerden ve sosyal sigorta katkı paylarından elde edilen adil ve sürdürülebilir finansmana dayalı olan ve gerektiğinde uluslararası destekle tamamlanan ulusal sosyal koruma sistemlerine yatırım yapmak gerekmektedir ve bu, ekonomik, sosyal ve istihdam açısından faydalar sağlayacaktır.
- **ILO'nun yeni tahminleri, örneğin gelişmekte olan ülkelerde temel emekli aylıklarının yaygınlaştırılması yoluyla ulusal bir sosyal koruma tabanı oluşturmanın, düşük ve düşük-orta gelirli ülkelerde kişi başına düşen GSYİH'yı 10 yıl içinde yüzde 14,8 artıracak olduğunu göstermektedir.** Gelişmekte olan ülkelerdeki bu tür temel emekli aylıkları aynı zamanda 2,15 ABD doları tutarındaki SAGP yoksulluk sınırının altında yaşayan nüfusun payını yüzde 6 puan azaltacak ve gelir dağılımının en alt yüzde 40'lık grubunda bulunanların gelirdeki payını ise yüzde 2,5 puan artıracaktır. Ayrıca, temel emekli aylıklarının dolaylı etkileri, işgücü gelirindeki cinsiyet farkını, son 15 yılda kaydedilen küresel gelişmeye eşdeğer olan yüzde 3,6 oranında azaltacaktır.

1 Bu oranın payı işsiz ve iş sahibi olmak isteyenlerin tümünü göstermekte, paydası ise toplam istihdama eklenen bu rakamdan oluşmaktadır.

► **Temel emekli aylıklarının yaygınlaştırmak için gereken mali kaynakların hacmi büyük olmakla birlikte bulunmaları imkansız değildir.** Gelişmekte olan ülkeler için ulusal yoksulluk sınırları düzeyinde temel yaşlılık aylığı sağlamanın yıllık maliyeti GSYİH'nın yüzde 1,6'sına eşittir (düşük gelirli ve düşük-orta gelirli ülkeler için sırasıyla GSYİH'nın yüzde 2,3'ü ve yüzde 1,5'i). Sahra altı Afrika ülkeleri için maliyet 23,3 milyar ABD doları veya GSYİH'nın yüzde 1,4'ü ve küresel yıllık resmi kalkınma yardımının yaklaşık yüzde 12,5'i olacaktır.

► **BM İstihdam ve Sosyal Koruma Küresel Hızlandırıcısı ve Küresel Sosyal Adalet Koalisyonu,** düşük gelirli ülkelerin ihtiyaçlarını daha iyi karşılamaya yönelik uluslararası finansal mimari reformu çerçevesinde **temel emekli aylıkları sağlanması amacıyla** küresel kaynaklar oluşturabilir.

► Bölüm 1. İşgücü piyasasındaki belirsiz toparlanmaya ilişkin en son eğilimler

1. Bağlam: çoklu krizin eşit olmayan etkisi

Ukrayna'daki savaş ve COVID-19 salgınının devam eden etkileri nedeniyle yoğunlaşan mevcut hayat pahalılığı krizi, dünya çapında özellikle gelişmekte olan ülkelerde gelirleri ve geçim kaynaklarını olumsuz etkiledi. Küresel GSYİH büyümesinin 2022'deki yüzde 3,4'ten bu yıl yüzde 2,8'e düşmesi bekleniyor.² Bu yavaşlama, gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomiler arasındaki önemli farklılığı gizliyor. Yüksek gelirli ülkelerde, bir dizi faiz artışına rağmen (bu ekonomilerde bile bazı istihdam açıkları devam etse de) işgücü piyasaları mevcut seviyelerini koruyor. Hindistan gibi bazı büyük gelişmekte olan ekonomiler yeniden yüksek ekonomik büyüme seviyelerine geri dönerken düşük gelirli ülkeler, yüksek borç seviyeleri ve artan borçlanma maliyetleriyle karşı karşıya kalıyor ve bu da onların insana yakışır ve üretken istihdamı teşvik etme çabalarını daha da kısıtlıyor.

Yüksek enflasyon ve faiz oranları birçok işgücü piyasası üzerinde baskı oluşturmaya devam ederken, bazı ülkelerde bu baskının hafiflemesi bekleniyor (Kutu 1). Aynı zamanda, **en yoksul ekonomilerdeki mali alan ciddi şekilde daralmıştır** ve bu durum, onların COVID-19 pandemisi ve hayat pahalılığı krizinden kaynaklanan küresel şokların etkilerini artıran çatışma, doğal afetler ve ekonomik krizler dahil olmak üzere bir dizi karmaşık ve art arda gelen zorluklarla tanımlanan çoklu krizlerin yaşandığı bir dünyada alabilecekleri politika önlemlerini sınırlandırmaktadır. Bu durum, düşük gelirli ülkelerde görülen en önemli işgücü piyasası açıkları ile daha da kötüleşen bir küresel istihdam uçurumuna katkıda bulunmuştur.

² IMF, [World Economic Outlook: A Rocky Recovery](#), Nisan 2023.

³ UNCTAD, [Global Trends and Prospects](#), Trade and Development Report Update, Nisan 2023.

Kalıcı enflasyon, agresif para politikasının sıkılaştırılmasına yol açtı. Dünya genelinde enflasyon oranları 2021'de yükselmeye başladı ve 2022'de tüm ülke gelir gruplarında önemli ölçüde artış gösterdi ve para politikasında önemli sıkılaştırmalara zemin hazırladı. 2023'ün başında, 162 ülke arasında neredeyse tamamı düşük ve orta gelirli grupta yer alan 37 ülkede merkez bankası faiz oranları yüzde 10'un üzerindeydi (bakınız şekil A1 ve istatistik ekindeki tablo A1). Devam eden yüksek enflasyon beklentilerinin, ülkelerin yaklaşık olarak yarısında daha fazla parasal sıkılaştırmaya neden olması beklenirken yüksek gelirli ülkelerin neredeyse tamamında daha fazla sıkılaştırma yaşanabileceği, ancak düşük ve orta gelirli ülkelerin yalnızca küçük bir kısmının bunu yapabileceği öngörülmüyor.

Ülkeler, beklenen enflasyon, döviz kuru hareketleri, borç sürdürülebilirliği ve ekonomik faaliyet arasında seçimler denge kurma zorunluluğu ile karşı karşıya bulunuyorlar. Yüksek faiz oranları, özellikle birçok ülkede COVID-19 krizi sırasında borç-GSYİH oranlarının önemli ölçüde arttığı görüldüğünden borcun sürdürülebilirliği ve yeni borç finansmanı açısından sorunlara neden oluyor. Gelişmekte olan birçok ülkede para biriminin değer kaybetmesi dış borç yükünü artırırken enflasyon ve faiz oranlarının yükselmesine katkıda bulundu.³ Borç sorunu yaşayan veya yüksek borç sıkıntısı riski taşıyan ülkelerin oranı, 2015 seviyelerine kıyasla iki katına çıkarak yüzde 60'a ulaştı. ([IMF 2023](#)). İşletmeler ve çalışanlar, bir borç krizi sırasında büyük ölçüde etkilenirler. Ekonomik faaliyet için belirleyici olan reel faiz oranları, gelişmiş ülkelerde göreceli olarak düşük seviyelerde seyretmektedir.

Ancak, gerileyen enflasyonla birlikte sıkı para politikasının sürdürülmesi, beklenen ve gerçekleşen reel faiz oranlarını daha yüksek seviyelere çıkarabilir ve bu da sonuçta işgücü piyasalarını olumsuz etkileyecektir.⁴

2. İşsizlik ve iş açığı

Küresel işsizlik, 2023'te pandemi öncesi seviyeye dönebilir

ILO'nun son tahminleri, küresel işsizlik oranının 2023'te yüzde 0,1 düşeceğini öngörüyor (şekil 1). Bu, ekonomik yavaşlama karşısında yüksek gelirli ülkelerde işgücü piyasasının beklenenden daha fazla dirençli olması nedeniyle küresel olarak toplam işsiz sayısının 1 milyon⁵ azalacağı anlamına geliyor. ⁶Merkez bankalarının, ekonominin durumuyla ilgili endişelere öncelik vermeye başlamaları nedeniyle yüksek gelirli ülkelerde faiz oranı artışlarının sınırlı olacağını gösteren işaretler de bulunuyor. Birçok düşük ve orta gelirli ülkede faiz oranlarının sabit kalması veya düşmesi bekleniyor. Yine de, küresel ekonominin durgunluğa girme riski devam ediyor

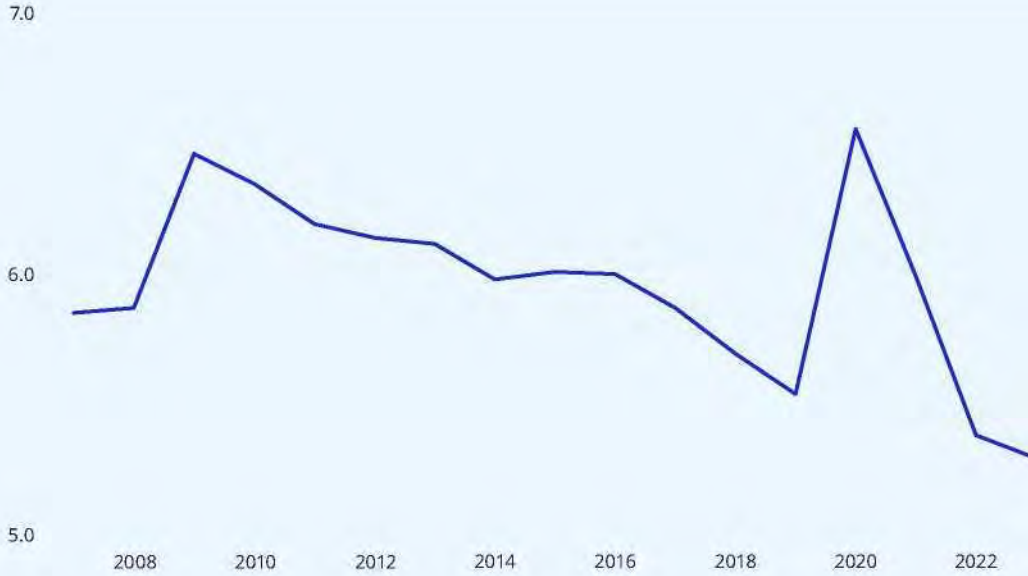
ve küresel işgücü piyasaları için büyük bir aşağı yönlü risk oluşturuyor (IMF 2023).

2020'den 2022'ye kadar olan küresel işsizlik tahminleri, yeni veriler ışığında önemli ölçüde revize edildi.⁷ Bu nedenle 2022'deki küresel işsizliğin, ILO'nun *WESO Trends 2023* raporunda belirtilen 205 milyona kıyasla şu anda 192 milyon olduğu tahmin ediliyor. 2023'te küresel işsizliğin yüzde 5,3'lük bir işsizlik oranına karşılık gelen 191 milyona düşeceği tahmin ediliyor. COVID-19 krizinin ardından işsizlik oranlarındaki küresel toparlanma, 2008-09 küresel mali krizi gibi önceki krizlere kıyasla oldukça hızlı gerçekleşti (şekil 1).

Yine de, düşük gelirli ülkelerde ve Afrika ile Arap Devletlerinde işsizliğin 2023'te pandemi öncesi seviyelere gelmesi beklenmiyor.

Küresel tablo, COVID-19 krizinden çıkma hızına ilişkin bölgesel düzeyde önemli farklılıkları gizliyor. 2023'te Afrika ve Arap Devletleri'ndeki işsizlik oranlarının 2019'a kıyasla yüksek kalacağı tahmin edilirken,

► Şekil 1. İşsizlik oranı, 2007-23, dünya (yüzde)

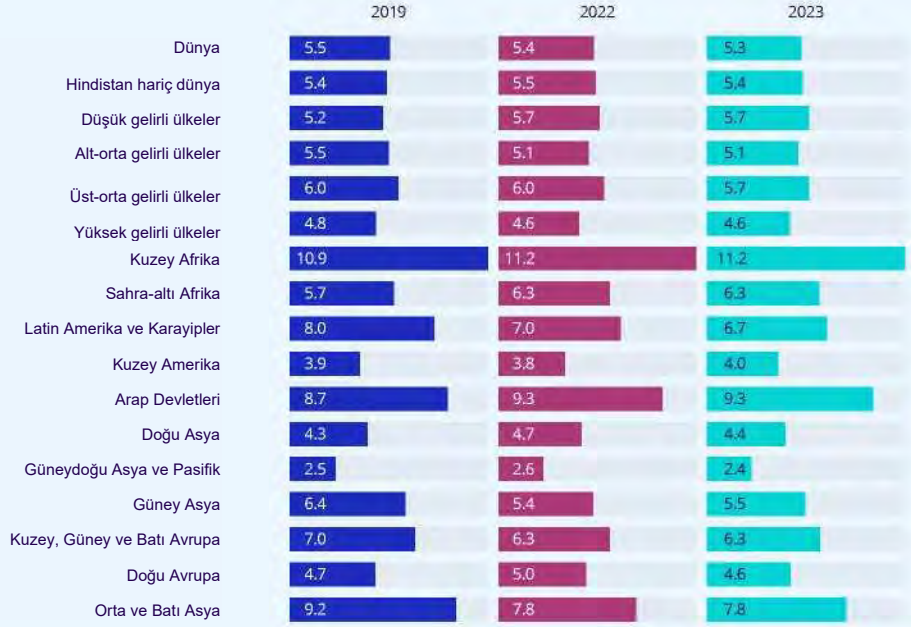
Kaynak: ILO tahminleri.

4 Sıkı para politikası, işgücü piyasası üzerinde önemli bir etkisi olabilecek finansal istikrarsızlık riskini de artırıyor.

5 Bu, tahminlerin 3 milyonluk bir artış gösterdiği Ocak ayından önceki tahminlere kıyasla bir iyileşme olduğunu gösteriyor (bkz. [WESO Trends 2023](#)).

6 [WESO Trends 2023'te](#) yayınlanan tahminlere kıyasla ILO tahminlerindeki değişiklikler için istatistik ekindeki A1 ve A2 rakamlarına bakın.

7 Aşağı yönlü revizyon, esas olarak Hindistan'daki işsizlik oranının 2021 ve 2022'de keskin bir düşüş göstererek 2019'daki seviyesinin (yüzde 6,5) yaklaşık yüzde 2 puan altına, yani yüzde 4,8'e düştüğünü gösteren, Hindistan işgücü anketlerine göre yeni dahil edilen işsizlik verilerinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte Hindistan hariç tutulduğunda bile, küresel işsizlik oranının 2023'te pandemi öncesi düzeyine gerileyeceği tahmin edilmektedir.

► **Şekil 2. İşsizlik oranları, dünya ve (alt)bölge ve ülke gelir grubuna göre, 2019, 2022 ve 2023 (yüzde)**

Kaynak: ILO tahminleri.

Latin Amerika ve Karayipler, Kuzey, Güney ve Batı Avrupa ile Orta ve Batı Asya gibi diğer bölgeler, bu oranları kriz öncesi seviyelerin önemli ölçüde altına çekmeyi başardılar. Düşük gelirli ülkeler şimdiye kadar 2019'da gözlemlenen işsizlik oranını yakalayamadı (Şekil 2).

İş açığı göstergesi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyük istihdam açıklarına işaret ediyor

İşsizlik rakamları, özellikle gelişmekte olan ülkelerde işgücünün yetersiz kullanımının boyutu hakkında önemli bilgiler sağlarken, ILO tarafından geliştirilen yeni bir gösterge olan iş açığı, dünya çapında karşılanmamış istihdam talebinin daha kapsamlı bir ölçüsünü sunuyor. Bu gösterge, çalışmak isteyen ancak bir işi olmayan tüm kişileri kapsamaktadır. İş açığı, işsizlik istatistikleriyle aynı veri kaynaklarını ve bunlara ek olarak, tüm iş arayanları veya imkan buldukları taktirde çalışacak tüm kişileri dahil etmek için işgücü anketi verilerini kullanır. Bu nedenle,

bu gösterge, işsizlik oranının yararlı bir tamamlayıcısıdır ve işgücünün eksik kullanımına ilişkin daha kapsamlı bir bakış açısı sağlamaya yardımcı olur.⁸

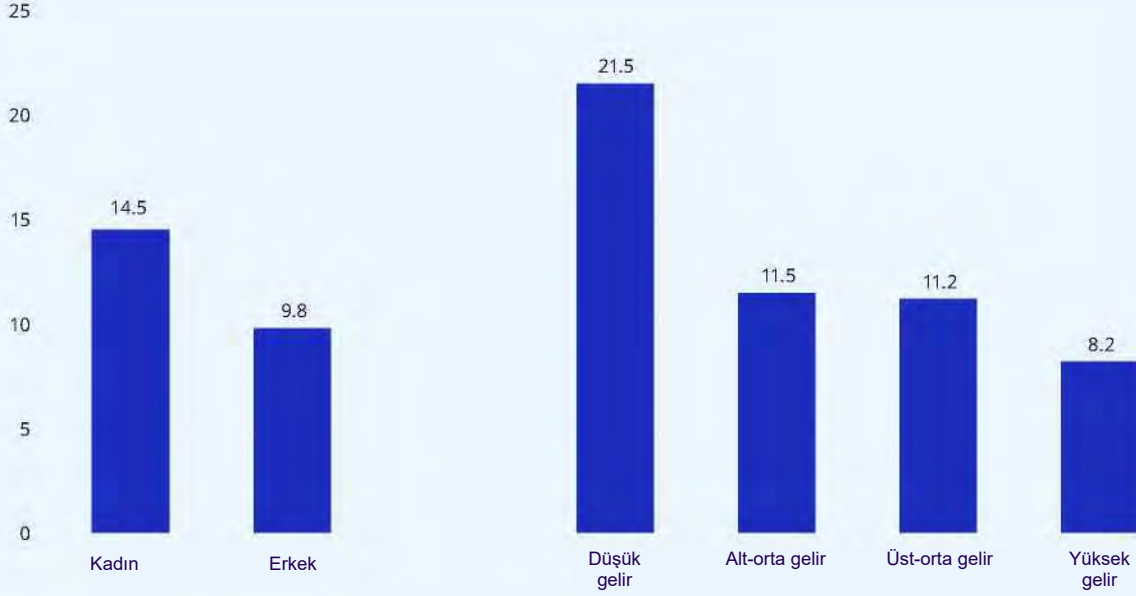
2023'te, küresel iş açığından etkilenenlerin sayısının iki katından fazla yani 453 milyon kişi veya yüzde 11,7 olması öngörülmektedir. Küresel istihdam açığı olan 453 milyon, hem 191 milyon işsizi hem de çalışmak isteyen ancak işsiz olarak nitelendirilmeyen 262 milyon kişiyi kapsamaktadır. İş olmayan ancak işsiz olarak sınıflandırılmayanlar arasında örneğin iş aramaktan vazgeçen kişiler ve bakım sorumlulukları olan kişiler gibi kısa sürede işe başlama imkanı olmayan kişiler yer almaktadır.

Küresel olarak eşit olmayan bir iş açığı vardır. 2023'te düşük gelirli ülkeler yüzde 21,5 ile en büyük iş açığı oranıyla karşı karşıya kalırken, orta gelirli ülkelerde bu oran yüzde 11'in biraz üzerindedir. Yüksek gelirli ülkelerde ise %8,2 ile en düşük oran görülmektedir. Genel olarak, çoğunluğu yüksek gelirli olan yalnızca birkaç ülkede nispeten düşük iş açığı oranları görülürken dünyanın geri kalanı kalıcı istihdam açıklarıyla karşı karşıya kalmaya devam ediyor.

8 ILO'nun iş açığı göstergesi, işsizler, potansiyel işgücü ve iş aramaya istekli olmayanlar hakkında birleşik tahminler sağlayarak ([her biri 19. ICLS'nin 1. Kararında tanımlanmıştır](#)) ILO modelli tahminlerindeki mevcut gösterge setini tamamlıyor. LU3 göstergesi gibi, iş açığı, işsizlere ek olarak çalışabilecek durumda olmayan iş arayan kişileri ve çalışmaya hazır olan iş aramayan kişileri içerir, ancak LU3 göstergesinin aksine önceki kategorilerin hiçbirine girmeyen ancak çalışmak isteyenleri de içerir (çalışmaya istekli olan iş aramayan kişiler). Gösterge ve işsizliğe göre farklılıkları hakkında daha fazla ayrıntı için [WESO Trends 2023'e](#) bakın.

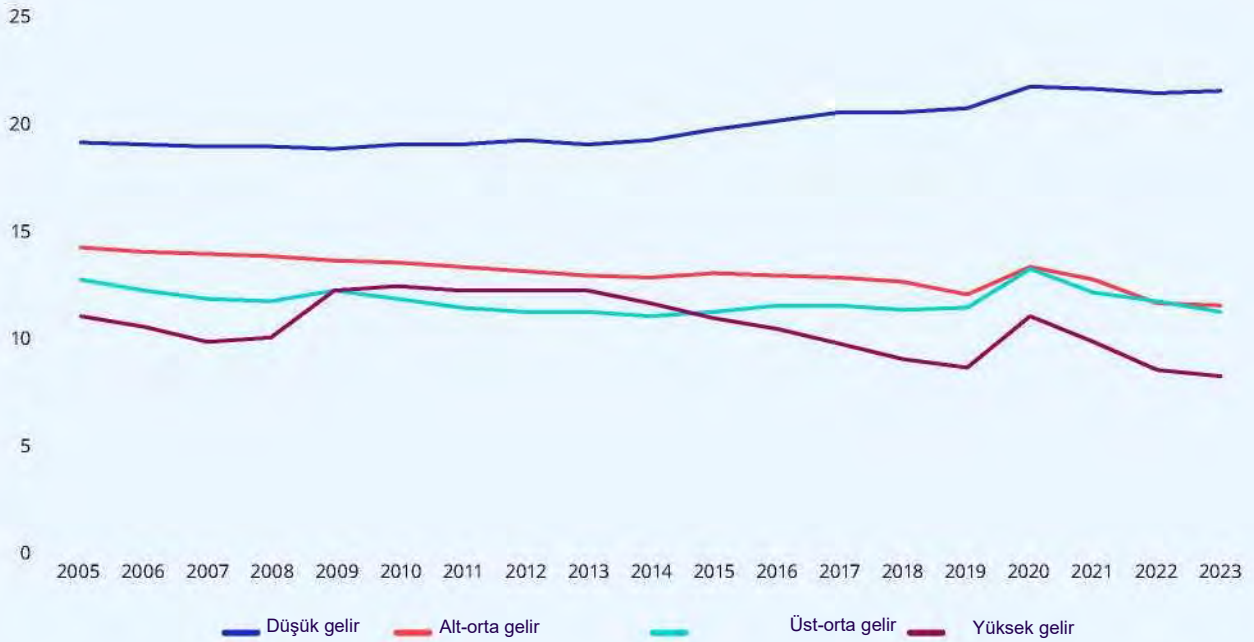
9 Bu oranın payında işi olmayanlar ve iş isteyenler bulunurken, paydası ise tüm işi olmayanlar ve bir iş isteyenler yanı sıra toplam istihdamdan oluşmaktadır.

► Şekil 3. Cinsiyete ve ülke gelir grubuna göre iş açığı oranı, 2023 (yüzde)

Kaynak: ILOSTAT veritabanı, ILO modellenli tahminler.

► Şekil 4. Ülke gelir grubuna göre iş açığı oranı, 2005-23 (yüzde)

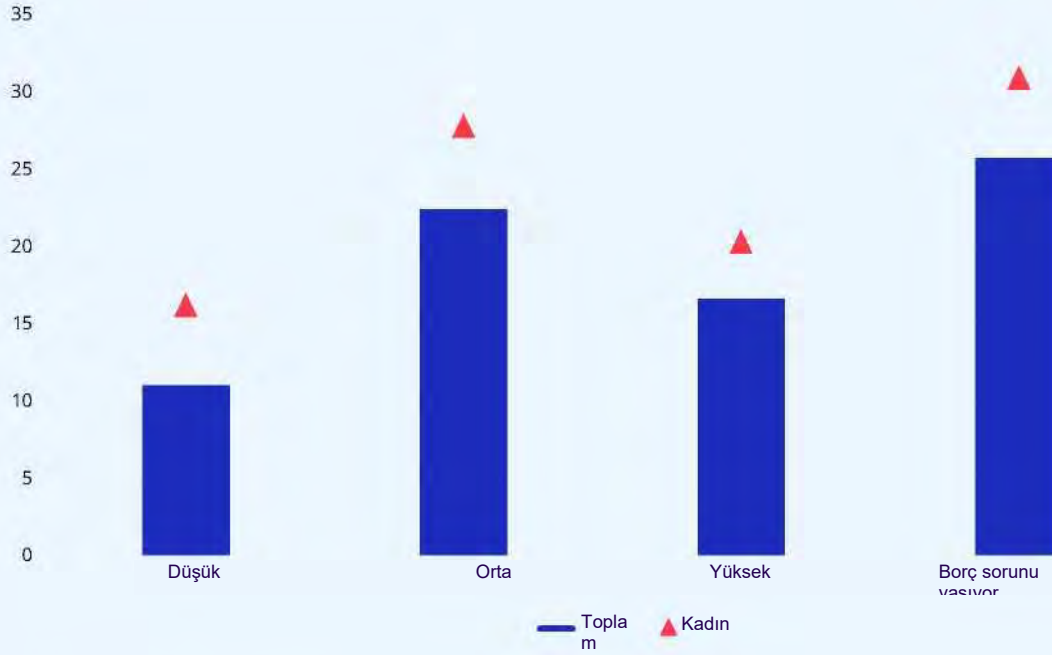

Kaynak: ILOSTAT veritabanı, ILO modellenli tahminler.

Bunlar, erkekler için yüzde 9,8'e kıyasla yüzde 14,5'lik bir iş açığı oranıyla karşılaşan kadınlar için özellikle önemli bir sorundur. Düşük gelirli ülkeler, istihdam açıklarında en büyük cinsiyet eşitsizliğine sahiptir ve kadınlar erkeklerden yüzde 9 daha yüksek bir iş açığı oranıyla karşı karşıyadır.

Küresel iş açığı oranının 2023'te 0,2 puan azalarak yüzde 11,7'ye düşeceği tahmin edilirken ülke gelir grupları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır (Şekil 4). Düşük gelirli ülkelerde 2023'te çok az değişiklik görülmesi beklenmektedir. Bu ülkeler, aynı zamanda 2005'te yüzde 19,1 olan iş açığı oranının 2023'te yüzde 21,5'e kadar ulaşan uzun vadeli artışının görüldüğü tek gelir grubudur. Bu en fakir ülkelerdeki iş açığının devam etmesi,

► Şekil 5. Ülke borç sorunu riskine göre gelişmekte olan ülkelerde iş açığı oranı, 2023, (yüzde)

Not: Bu örnekte kapsanan gelişmekte olan (çoğunlukla düşük gelirli) ülkelerin listesi (28 Şubat 2023 itibarıyla) şu adreste bulunabilir: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/dsa/dsalist.pdf>. ILO'nun iş açığı oranı modeli tahminlerinde mevcut olmayan Dominika, Mikronezya Federal Devletleri, Grenada, Kiribati, Marshall Adaları ve Tuvalu hariç.

Kaynaklar: PĞŞ*ş açığı oranı (yüzde) - ILOSTAT veri tabanı, ILO modeli tahminler; ülke borç sorunu riski - [IMF Borç Sürdürülebilirlik Analizi - Düşük Gelirli Ülkeler](#).

çeşitli nedenlerle hızla büyüyen genç nüfus için yeterli yeni istihdam fırsatlarının olmadığı gerçeğini yansıtmaktadır. Düşük-orta gelirli ülkelerde 2023'te neredeyse hiç değişiklik görülmeyeceği, ancak uzun vadede büyük bir düşüş yaşadıkları tahmin edilmektedir. Üst orta gelirli ülkelerde 2023'te en büyük düşüşün (yüzde 0,5 puan) görüleceği tahmin edilmektedir. Yüksek gelirli ülkelerde, 2008-09 küresel mali krizinin ardından yüzde 4'lük bir düşüş ve 2023'te yüzde 0,3'lük bir düşüşle iş açığı oranındaki en büyük uzun vadeli iyileşme görüldü.

Borç sıkıntısı içinde olan ülkeler en büyük işgücü piyasası zorluklarıyla karşı karşıyadır ve çok daha kısıtlı politika alanına sahiptir;

bu da devam eden krizler ve yeni şoklar karşısında daha fazla politika müdahalesini engelleyecektir. Borç sorunu yaşayan ülkeler olarak sınıflandırılan düşük gelirli ülkelerde¹⁰ iş açığı önemli ölçüde daha yüksektir ve 2023'te yüzde 25.7'ye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Düşük borç sorunu riski taşıyan gelişmekte olan ülkelerde ise bu oran yüzde 11.0'dir (şekil 5). Borç sorunu yaşayan bu ülkelerde kadınlar için iş açığı oranının 2023'te neredeyse yüzde 31'e ulaşması beklenmektedir. Bu da yukarıda belirtildiği gibi tüm ülkelerde belirgin olarak görülen cinsiyet eşitsizliğini yansıtmaktadır. Borç sorunu ile iş açığı oranı arasındaki ilişki, borç sorunu yaşayan ülkeler için uluslararası mali desteğin, hem ekonomik hem de istihdamı iyileştirme açısından büyük önemine işaret etmektedir.

¹⁰ Sınıflandırma için IMF'nin "[Debt Sustainability Analysis - Low-Income Countries](#)" belgesine bakın.

Kutu 1. Çoklu krizin ağırlaşan yönleri

Çoklu kriz riski, doğası ve kapsamı itibarıyla küresel olsa da gelişmekte olan ülkeler, daha büyük küresel zorluklarla birleşerek işgücü piyasası üzerindeki olumsuz etkileri şiddetlendiren daha karmaşık ve birbirini takip eden krizlerle karşı karşıyadır. Bunlar arasında doğal afetler ve çatışmalar, COVID-19 salgını ve hayat pahalılığı krizinin yanı sıra iklim değişikliğinin etkilerine ek olarak iç siyasi ve ekonomik şoklar bulunmaktadır. Ekonomik şokların (Sri Lanka) ve doğal afetlerin (Türkiye ve Suriye Arap Cumhuriyeti) etkileri de dahil olmak üzere, çoklu krizlerin biriken etkilerinde önemli farklılıklar vardır. Ukrayna'daki savaş, 2022'de başlayan enflasyon artışına ve tedarik zincirlerinin aksamasına neden olmasının yanı sıra bu ülkenin kendi işgücü piyasasını (ve mülteci akışları yoluyla komşu ülkeleri) etkilemeye devam ediyor.

Sri Lanka ekonomik krizde. Uzun süredir devam eden makroekonomik dengesizliklerin ve yapısal zayıflıkların yanı sıra Sri Lanka, 2019'daki Paskalya bomba saldırılarıyla başlayan ve ardından ekonomiyi ve işgücü piyasasını, özellikle de turizm sektörünü etkileyen COVID-19 pandemisinden çok olumsuz bir şekilde etkilendi. Diğer gelişmekte olan ülkelerde görüldüğü gibi kadınlar, gençler ve KOBİ'ler, özellikle de kayıt dışı ekonomide faaliyet gösterenler, sokağa çıkma yasaklarından çok olumsuz bir şekilde etkilendi.¹¹ Üretim, 2020'de COVID-19 tecritleri sırasında yüzde 4,6 düşüş göstermeden önce 2019'da zaten biraz azalmıştı. Bunu 2021'de kısmi bir toparlanma izledi (yüzde 3,5'lik büyüme).¹² Ukrayna savaşının dolaylı etkileri, yeni başlayan olan toparlanmayı engelledi ve Sri Lanka ekonomisini büyük bir ödemeler dengesi krizine ve ardından Nisan 2022'de borç temerrüdüne itti. Ülke, ciddi yakıt ve diğer kıtlıklarla karşı karşıya kaldığından üretim 2022'de yüzde 7,8 (2022'nin dördüncü çeyreğinde yüzde -12,4) düştü. Enflasyon geçen yıl yüzde 46'nın üzerine çıkarak reel gelirleri ve geçim kaynaklarını olumsuz bir şekilde etkiledi.

Mart 2023'te bir IMF destek programının imzalanmasının ardından, ekonominin bu yıl yüzde 3,0 oranında daralmasının beklenmesine karşın bir ölçüde istikrar sağlandı.¹³ Yakın tarihli bir ILO anketi, önemli sayıda KOBİ'nin faaliyetlerini son vermek zorunda kaldığını,

ayakta kalan işletmelerin de önemli sayıda çalışanı işten çıkarmak ve çalışma saatlerini ve bazı durumlarda ücretleri azaltmak zorunda kaldığını gösteriyor.¹⁴ Diğer bir önemli endişe kaynağı, Sri Lanka işgücü piyasasındaki kadınlar üzerindeki etkilerdir. Zaten düşük bir seviyeden başlayan kadınların işgücüne katılımı 2019'da yüzde 34,5'ten 2022'de yüzde 32,1'e düştü. Borç yeniden yapılandırma sürecinin yavaş ilerlemesi, makroekonomik istikrar programı ve reformların etkileri nedeniyle toparlanma yavaş olacak ve bu, Sri Lanka işgücü piyasası üzerindeki olumsuz etkilerin, önceki ekonomik ve finansal krizlerin ardından görüldüğü gibi gecikmeli olarak devam edeceği anlamına geliyor.

Yıkıcı bir doğal afetin ardından Türkiye ve Suriye Arap Cumhuriyeti'nde işgücü piyasası üzerindeki olumsuz etkiler. 6 Şubat 2023'te Türkiye'nin güneydoğu illeri, yaklaşık 50.000 kişinin ölümüne ve yaklaşık 107.000¹⁵ kişinin yaralanmasına neden olan birden fazla büyük depremle sarsıldı. Tarım, imalat, ticaret ve çoğu düşük katma değerli hizmetlerde çalışan yaklaşık 4 milyon kişi, depremden etkilenen bölgede yaşıyordu. Binalar ve altyapı üzerindeki etki nedeniyle bu doğal afetin ekonomi ve işgücü piyasası üzerinde ani bir etkisi oldu. ILO, yaklaşık 220.000 işyerinin kaybı nedeniyle depremin çalışma saatlerinde yüzde 16'lık bir düşüşe neden olduğunu tahmin ediyor. Bu da 657.000'den fazla tam zamanlı işe eşdeğer bir orandır. ILO, genel olarak depremin Türkiye'de net işgücü gelirini ayda 2.859 milyon Türk lirasından (yaklaşık 150 milyon ABD Doları) fazla azalttığını tahmin ediyor.

12 yıllık iç savaşın ekonomi ve işgücü piyasası üzerinde şimdiden büyük bir etki yarattığı Suriye Arap Cumhuriyeti'nde, yakın tarihli bir ILO değerlendirmesi Şubat depremleri sonucunda yaklaşık 170.000 kişinin işini kaybettiğini gösteriyor.¹⁶ Depremler, yaklaşık 154.000 haneyi ve 725.000'den fazla kişiyi doğrudan etkiledi. Yaklaşık 35.000 KOBİ de etkilendi. Bu geçici "işten çıkarmalar" ayda en az 5,7 milyon ABD dolarına eşdeğer toplam işgücü geliri kaybına yol açtı. En çok etkilenen beş bölgede, 2,7 milyon çalışan (kayıtlı ve kayıt dışı) çalışma çağındaki yaklaşık 7,1 milyon kişi dahil olmak üzere ülkenin toplam nüfusunun tahmini yüzde 42,4'ü yaşıyordu. Bunların yüzde 22,8'i kadındı.

11 R. Gunatilaka and S. Chandrasiri, "The Labour Market Implications of the Sri Lanka's Multiple Crises", ILO, Colombo, 2022.

12 Sri Lanka Hükümeti, [Sayım ve İstatistik İdaresi](#).

13 Bakınız IMF, [Sri Lanka: Request for an Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Sri Lanka](#).

14 ILO, "The Impact of the Economic Crisis in Sri Lanka on MSMEs and Jobs" (yayınlanacak).

15 Daha fazla ayrıntı için bakınız ILO, "The effects of the February 2023 earthquake on the labour market in Türkiye", ILO, Ankara, 2023.

16 ILO, [Impact of the February 2023 Earthquakes on Employment and the Labour Market in Syria](#), ILO, Beyrut, 2023.

Kutu 1. (devamı)

Ancak, ekonomik krizin devam eden etkilerinin aksine, inşaat işleri ve işçilerine olan talebi artıracak olan yeniden inşa çabalarını desteklemek için yeterli kaynakların ayrılması ve yatırımların yapılması halinde depremden sonra toparlanma hızlandırılabilir.

Ukrayna'daki savaş. Ukrayna'ya yönelik saldırının, insani maliyetlerinin ötesinde ülkedeki ekonomi ve işgücü piyasası koşulları üzerindeki etkisi çok büyük oldu.^{17,18} Altyapı ve işletmelere verilen zarar ve önemli ölçüde azalan işgücü, ülkenin üretim kapasitesini büyük ölçüde azalttı. Genel olarak ekonomi, 2022'nin son çeyreğinde GSYİH'de yıllık tahmini yüzde 35'lik bir azalma ile ciddi bir düşüş yaşadı.¹⁹ Ukrayna Ulusal Bankası'nın önlemleri ve yardım yapan ülkelerin bütçe desteği sayesinde istikrara kavuşturulmasına karşın çekirdek enflasyon, 2022'de yüzde 22,6'ya yükseldi. ILO tahminleri²⁰, Ukrayna'daki istihdam kayıplarının çok büyük ölçekte olduğunu gösteriyor. Çalışma dünyasına dair ILO Gözlem'in onuncu baskısında²¹, istihdamın 2022'de yüzde 15,5 oranında azaldığı, bunun da 2,4 milyon iş kaybına eşdeğer olduğu tahmin ediliyor.

En son makroekonomik tahminlere dayanan ILO istihdam öngörülerine göre, çatışmaların Ukrayna ekonomisinin ve işgücü piyasasının potansiyelini ciddi şekilde kısıtlamaya devam etmesi nedeniyle 2023'te ekonomik faaliyetlerde durgunluk olacak. ILO, güvenlik durumunun tüm yıl boyunca şu andaki durumuna yakın kalacağı varsayımına dayanarak, 2023'te yalnızca yüzde 0,5'lik bir istihdam artışı oranı olacağını tahmin ediyor. Bu da yalnızca 70.000 iş artışına karşılık geliyor.

Ukrayna'da çatışmanın gelişiminde önemli değişiklikler olmasa bile işgücü piyasasındaki görünüm, belirsizliğini büyük ölçüde koruyor. İstihdam üzerindeki bu etkilere ek olarak ILO, ezici çoğunluğu kadın olan yaklaşık 1,7 milyon mültecinin ülkeden kaçmadan önce (çoğunlukla Batı Avrupa'ya) Ukrayna'da istihdam edildiğini tahmin ediyor. Daha önce istihdam edilmiş olan bu mülteciler, savaştan önce ülkenin toplam işgücünün yüzde 11'ini oluşturuyordu.

17 Ekonomik koşullarda son zamanlarda yaşanan bozulmaya dair kanıtlar için Ukrayna Merkez Bankası'nın Ocak 2023 tarihli Aylık Makroekonomik ve Parasal İncelemesine bakın.

18 ILO, [Uluslararası Çalışma Örgütü'nün yetki alanı](#) açısından Rusya Federasyonu'nun Ukrayna'ya yönelik saldırısına ilişkin karar konusundaki gelişmelere ilişkin rapor, Yönetim Organı belgesi.

19 Ukrayna Ulusal Bankası, "NBU Başkanı Andriy Pyshnyy'nin Para Politikası Kararlarına İlişkin Basın Brifinginde Yaptığı Konuşma" 26 Ocak 2023.

20 Veri eksikliği nedeniyle iş dünyası üzerindeki etkiler, yalnızca kesin olmayan bir şekilde tahmin edilebilir ve yüksek düzeyde belirsizlik olabilir.

21 ILO, "Çalışma dünyasına dair ILO Gözlem. Onuncu baskı", 31 Ekim 2022. Yüzde 95 güven seviyesindeki tahmin aralığı, istihdamda yüzde 8,2 ile 22,7 arasında bir azalmaya karşılık geliyor.

► Bölüm 2. Sosyal koruma: kapsayıcı sürdürülebilir kalkınma ve insana yakışır işler için bir katalizör

Gelişmekte olan ülkelerdeki politika boşlukları, çoklu krizlerin sonuçlarını ağırlaştırmaktadır. Sosyal koruma, genel ekonomik durum, sınırlı mali alan ve buna bağlı olarak bu tür önlemlere yatırım yapılmaması nedeniyle kısıtlanan önemli politika alanlarından biridir. Aynı zamanda, sosyal korumaya yatırım yapmanın daha geniş ekonomik, istihdam ve sosyal faydalar sağlayacağını gösteren güçlü kanıtlar vardır.

Sosyal korumaya erişimin iyileştirilmesinde yavaş bir ilerleme kaydedilmiştir. 2012 tarihli (No. 202) Sosyal Koruma Tabanları Tavsiye Kararı'nın kabul edilmesinden bu yana on yıl geçmesine karşın dünya nüfusunun yarısından fazlası herhangi bir sosyal korumadan yararlanamıyor. Örneğin, emekli aylıkları sosyal korumanın en yaygın şekli olsa da (yaşlıların yüzde 77,5'i kapsamaktadır) büyük kapsam boşlukları devam etmektedir. Yüksek gelirli ülkelerdeki yaşlıların²² yüzde 97,5'i emekli aylığı alırken, bu oran düşük-orta gelirli ülkelerde yalnızca 38,6 ve düşük gelirli ülkelerde yüzde 23,2 düzeyindedir.²³

Emekli aylığının faydaları, yaşlı kişilerin acil ihtiyaçlarını karşılamının ötesine geçmektedir. Düşük emeklilik kapsamı, sosyal korumaya yetersiz yatırım yapıldığının endişe verici bir işareti olsa da aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma ve sosyal adaleti desteklemek için bir fırsat sunuyor. Emekli aylıkları yaşlılara gelir güvencesi ile maddi yoksunluk ve sosyal dışlanmaya karşı koruma sağlar ve hane halkının diğer üyeleri için de faydalı olabilir. Bununla birlikte, emekli aylıklarının faydalı etkileri bu doğrudan gelir transferinin ötesine geçmektedir. Yaşlılıkta emekli maaşı alma olasılığı, genç insanların işgücü piyasasındaki ve dışındaki davranışlarını değiştirerek (kutu 2), ekonomik büyümeyi artırır ve gelir eşitsizliklerini azaltır. Bu, emekli aylıklarına yönelik taahhütlerin güvenilir olması koşuluyla yaşlıların nüfusun küçük bir bölümünü oluşturduğu ve dolayısıyla genel kapsama girmenin nispeten kolay olduğu ülkelerde bile gerçekleşebilir. Bu güçlendirme etkisi, emeklilik aylığını geliştirmekte olan ülkelerde etkili bir politika kaldıracı haline getiriyor.

Kutu 2. Büyüme ve sosyal adalet için bir katalizör olarak emekli aylığı

Tabaya çıkan kanıtlar, yaşlılar için bir sosyal koruma tabanı uygulamasının, özellikle demografik geçişin hızlandırılması ve ülkelerin tarıma bağımlılığının azaltılması yoluyla ekonomik büyümeyi artırmaya katkıda bulunabileceğini göstermektedir. Ülke düzeyinde yapılan birkaç araştırma, emekli aylıklarının arzu edilen aile büyüklüğünde ve dolayısıyla doğurganlık oranlarında düşüşe yol açtığını göstermiştir.²⁴ Garantili emeklilik geliri olmadığı takdirde, insanlar yaşlılıkta destek sağlayacakları beklentisiyle daha fazla çocuk sahibi olma eğilimindedir. Bir emeklilik planı bu ihtiyacı azaltır ve dolayısıyla istenen çocuk sayısını azaltır.

Doğurganlık oranlarının yüksek olduğu ülkelerde daha düşük doğurganlık seviyelerine geçiş, çalışma çağındaki nüfusun (15-64 yaş) yaş açısından bağımlı nüfusa (0-14 ve 65+ yaş) göre oranının artmasına neden olmakta, bu da genellikle "demografik kar payı" olarak adlandırılan ekonomik büyüme üzerinde kalıcı olumlu etkiler yaratabilmektedir.

Azalan doğurganlık, başlangıçta üretken faaliyetlerde bulunabilen çalışma çağındaki bireylerin daha yüksek bir orana ulaşmasını sağlar. Bu etki, ekonomik literatürde geniş çapta kabul görmüştür.²⁵ Kısa vadeli bir kısıtlama modeli kullanılarak, bu etki doğrulanmıştır: doğurganlıkta yüzde 1'lik bir düşüşün, 20 yıl sonra kişi başına düşen GSYİH'da kabaca yüzde 0,6'lık ek bir büyümeye yol açacağı tahmin edilmektedir. Bu kanal, özellikle ortalama doğurganlığın nispeten yüksek seviyelerde kaldığı bölgelerde geçerlidir.

Emekli aylıklarının sürdürülebilir ekonomik büyümeye yol açabileceği ikinci bir kanal, bunun işgücü piyasası sonuçları üzerindeki etkisine dayanmaktadır. Çin ve Namibya'dan elde edilen kanıtlar, yaşlılık aylığı kapsamının genişletilmesinin, emekliliğe uygunluk yaşının altındaki yetişkinler arasında tarım işlerinde azalmaya ve tarım dışı işlerde artışa yol açabileceğini göstermektedir.²⁶

22 202 sayılı Tavsiye Kararı, yaşlılık aylığına hak kazanmak için açıkça bir yaş sınırı tanımlamamaktadır. Ülkeler, ulusal koşullara göre bir yaş sınırı benimseyebilirler. Maliyetlendirme ve demografik projeksiyonlar için, bu bölümde emekli yaşı sınırı olarak 65 kullanılmaktadır.

23 ILO, *World Social Protection Report: Social Protection at the Crossroads - In Pursuit of a Better Future*, 2021.

24 Rossi and Godard (2022) present compelling evidence for Namibia, Shen, Zheng ve Yang (2020) for China, Danzer ve Zysca (2020) Brezilya için ve Fenge ve Scheubel (2014) ondokuzuncu yüzyıl Almanya'sı için.

25 Örneğin bakınız: Ajiar ve Mody (2011), Bloom, Canning ve Sevilla (2003), Headey ve Hodqe (2009).

Kutu 2. (devamı)

Tarımsal istihdam, gelişmekte olan dünyada kritik bir iş kaynağı olmakla birlikte, düşük geliri ülkelerde orantısız bir şekilde geçimlik gıda üretimi ve katkıda bulunan aile işleri ile ilişkilendirilmektedir.²⁷ Temel emeklilik maaşları, bu kırılgan istihdam biçimlerinden daha iyi çalışma koşullarına ve daha yüksek üretkenliğe sahip işlere geçişi kolaylaştırabilir. Bu değişim, (özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaygın olan) geniş hanelerin nakit veya kredi kısıtlamalarının üstesinden gelmek için emekli aylıklarının kullandığı ve hane tüketimi için ücret almadan üretim yapan aile üyelerinin diğer sektörlerde daha iyi mesleklere geçiş yapmalarının önündeki engellerin azaltıldığı bir gelir havuzu oluşturma yoluyla mümkün olabilir. Tamamlayıcı bir mekanizma risk almayı mümkün kılar. Aile tüketimi için geçimlik üretimden geçiş yapmak ortalama olarak karlı olabilir, ancak risklidir.

Garantili emeklilik gelirin sahip olmak, bireyleri bu tür riskleri alma konusunda daha donanımlı hale getirir. Son olarak, daha küçük aile boyutları ve daha az çocuk bakımı ihtiyacı geçişi kolaylaştırabilir çünkü ikincisi şıkkın geçimlik üretimle birleştirilmesi daha kolay olabilir.

Büyük ölçüde geçimlik tarıma dayanan bir ekonomiden uzaklaşmak, işgücü verimliliğini artırmanın anahtarıdır. Tarımdaki kırılgan istihdam, bu sektör ile ekonominin geri kalanı arasında işçi başına çıktıda büyük farklılıklara neden olmaktadır. Ayrıca [Gollin, Lagakos ve Waugh \(2014\)](#), eğitim, okuryazarlık ve diğer potansiyel faktörleri hesaba kattıktan sonra bile sektörler arasında işgücü verimliliğindeki büyük farklılıkların devam ettiğini belirlemiştir. Bu, işçilerin sektörler arasında yeniden tahsis edilmesinin ekonomik büyümeye destek sağlayabileceğini göstermektedir.²⁸

ILO'nun yeni tahminleri, emekli aylığının dönüştürücü etkilerini doğruluyor.

ILO tahminleri, temel yaşlılık aylıklarının yaygınlaşmasının, başlangıçta yüksek doğurganlık oranlarına sahip ülkelerde aile büyüklüğünün azalmasına, tarım dışı istihdamın payının artmasına ve kişi başına düşen GSYİH'nin artmasına neden olduğunu göstermektedir (Şekil 6) (nedenselliğin açıklaması için 2. Kutuya bakın). Bu etkiler, belirsizliğin büyük ölçüde devam etmesine karşın tüm değişkenler için anlamlıdır.²⁹ Bu tahminin ters nedensellik olasılığını açıkladığı unutulmamalıdır (yani, bir ülke daha da zenginleşirse, daha iyi bir sosyal koruma sistemini finanse edebilir).³⁰

Gelişmekte olan ülkelerde genel yaşlılık aylığı kapsamının olumlu etkileri büyük ve uzun süreli olacaktır. Bu tarihsel kanıtlar mevcut sosyal koruma kapsamı verileriyle (SDG göstergesi 1.3.1) birleştirildiğinde simülasyon sonuçları, gelişmekte olan ülkelerde genel emekli aylıkları sisteminin oluşturulmasının büyük ve faydalı etkilerini ortaya koymaktadır.

²⁶ Huang ve Zhang (2021) ve Rossi ve Godard'ın (2022) metodolojisine dayalı ILO tahminleri.

²⁷ Geçimlik çalışmayla ilgili kanıtlar için Marie-Claire Sodergren ve Mabelin Villarreal-Fuentes, [Yeni İstatistiksel Standartların ILOSTAT Veritabanları Üzerindeki Etkisini Anlamak İçin Hızlı Kılavuz'a](#) (ILO, 2022) bakın. Katkıda bulunan aile işçilerinin payı, tarım istihdamında, tarım dışı istihdama göre neredeyse beş kat daha fazladır (128 ülkenin ağırlıksız ortalaması, son yıl; kaynak: ILOSTAT veri tabanı).

²⁸ Bu hipotezle uyumlu olarak, [Bustos, Caprettini ve Ponticelli \(2016\)](#), Brezilya'da tarımda emek tasarrufu sağlayan bir teknolojik şokun ardından, imalat işleri on yıllık bir süre içinde yüksek oranda artarken imalattaki ortalama ücretlerde ılımlı düşüşler (istihdam değişikliğine göre daha küçük oranda) olduğunu belirlemiştir.

²⁹ Ayrıntılar ve birkaç sağlık alıştırması için Funke, Schularick ve Trebesch (2022) ve eke bakın.

³⁰ Yaygınlaşma öncesi ve sonrası eğilimleri belirlemek için, *PensionWatch* tarafından sağlanan Sosyal Emeklilik Aylıkları Veri Tabanından alınan temel emekli aylıklarının (sosyal aylıklar) yaygınlaşmasına ilişkin bir veri seti kullanıyoruz. Örneğimizdeki emeklilik kapsamını artıran her ülke için, yaygınlaştırmadan önce bu ülkeye benzeyen ülkelere alınan verilerin bir bölümünü alarak karşı-olgusal bir senaryo oluşturuyoruz.

³¹ Simülasyon, SDG göstergesi 1.3.1 kapsamında olmadığı belirlenen tüm yaşlı kişilerin temel bir emeklilik aylığı kapsamında olduğunu varsaymaktadır.

³² Gelişmekte olan ülkelerin tamamı, düşük ve orta-düşük geliri ülkeler olarak tanımlanmaktadır.

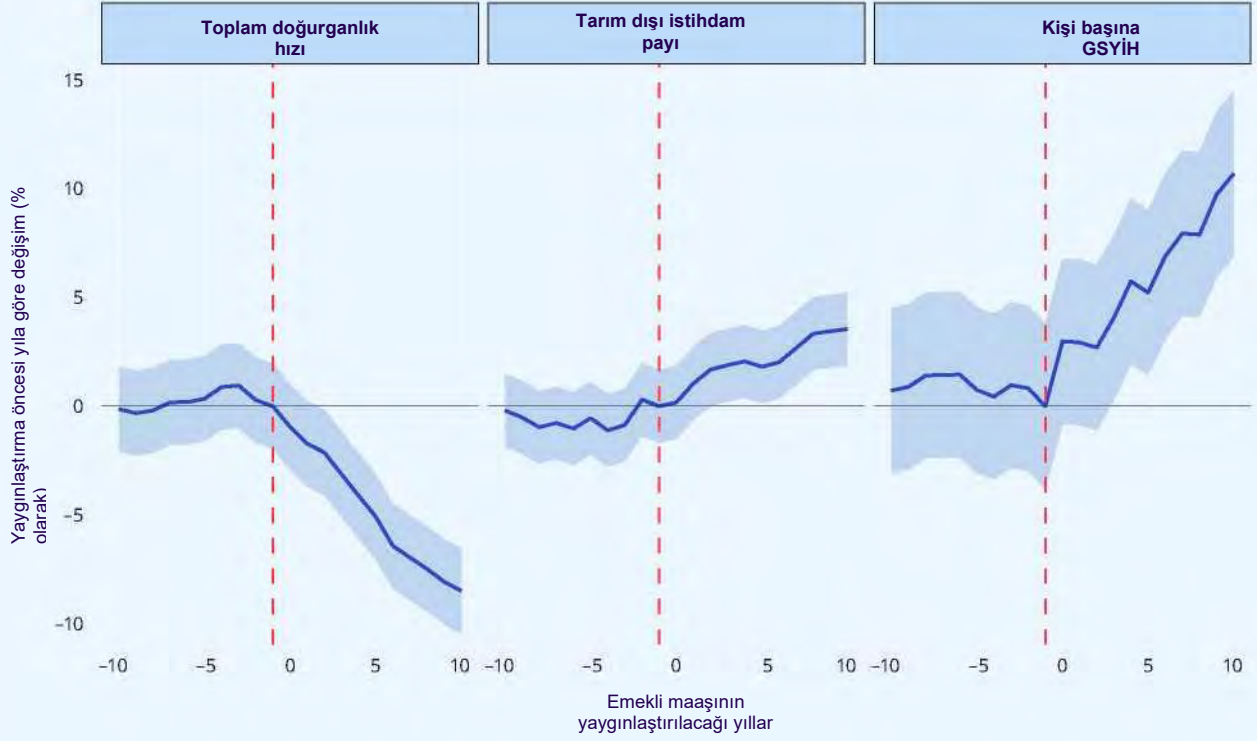
³³ Yaygınlaşmanın gerçekleşmesinden önceki GSYİH'nin temel alınması.

³⁴ Bağımlılık oranının sonunda yaygınlaştırma olmayan senaryodan daha büyük olacağı öngörülse de 2087'de gelişmekte olan ülkeler, çok daha güçlü bir ekonomik durumda ve dolayısıyla yaşlanan nüfusla ilgili sorunlarla başa çıkmak için daha fazla imkanlara sahip olacaktır.

^{31,32} Bu ülkelerde kişi başına GSYİH, mevcut kapsama oranlarının değişmediği bir senaryoya kıyasla on yıl içinde yüzde 14,8 daha yüksek olacaktır. Bu etkiler, 10 yıllık dönemden çok sonra da hissedilmeye devam edecektir. 20 yıl içinde, kişi başına düşen GSYİH'ya demografik katkı yüzde 3 puan daha artacaktır.³³ Gelişmekte olan ülkelerdeki toplam nüfus, emeklilik sisteminin yaygınlaştırılmadığı duruma göre 30 yıldan fazla bir süre önce, yani 2072'de zirveye ulaşacaktır. Bu, demografik yapıyı büyük ölçüde etkileyecektir: Yaş açısından bağımlı nüfusun (0-14 yaş ve 65+) çalışma çağındaki nüfusa (15 ila 64 yaş) oranı, 2072'de yüzde 5,3 daha düşük olacak ve altmış yılı aşkın bir süre ekonomik bir itici güç sağlayacaktır.³⁴

Artan refah, yoksulluk ve gelir eşitsizliğinde önemli bir azalma ile daha eşit bir şekilde paylaşılacaktır. Bu sonuçlar, emekli aylıklarının, hane içi gelir paylaşımı yoluyla

► Şekil 6. Tarihsel sosyal emeklilik yaygınlaştırmalarının ortalama etkileri, mevcut ülkeler

Not: Şekil, bir emeklilik kapsamı genişletmesinin ortalama etkisini göstermektedir. Kırmızı noktalı çizgi, emeklilik kapsamının genişletilmesinden önceki yılı gösterir. Tahminler hakkında daha fazla ayrıntı için teknik ek 3'e bakın.

Kaynak: ILO tahminleri.

gerçekleşenler de dahil olmak üzere daha önce belgelendirilmiş³⁵ olan yoksulluk ve eşitsizlik üzerindeki doğrudan etkilerinin yanı sıra ekonomik büyümenin, doğurganlığın azalmasının ve tarım dışı işlerdeki artışın neden olduğu dolaylı etkileri kapsamaktadır. Gelişmekte olan dünyada emekli aylıklarının genel kapsamı, 2,15 ABD doları PPP yoksulluk sınırının altında yaşayan nüfusun oranında yüzde 6 puanlık bir azalma ile sonuçlanacaktır. Bu, mevcut yüzde 15,5 oranına göre ciddi bir düşüş olacaktır. Ayrıca, tüm gelir dağılımında daha fazla eşitlik olacaktır. Gelir dağılımının en alttaki yüzde 40'lık kesiminin gelirdeki mevcut yüzde 15,3'lik payında yüzde 2,5 artış meydana gelecektir. Bu nispi gelir artışı, gelir dağılımının ortasında yer alanların gelirdeki payı kabaca değişmeden kalırken, en çok kazanan yüzde 10'luk kesimin payındaki azalma sonucu gerçekleşecektir.³⁶

Toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinde de oldukça büyük etkiler söz konusudur.

Emekli maaşının yaygınlaştırılması, erkekler ve kadınlar arasında işgücü gelirleri açısından farklılıklarda, son 15 yılda kaydedilen küresel ilerlemeye paralel olarak tahmini yüzde 3,6 puanlık bir azalma ile sonuçlanacaktır. Bunun nedeni, her ikisi de kadınları orantısız bir şekilde etkileyen kırılğan istihdam ve ücretsiz çocuk bakımı vakalarındaki azalma olabilir.³⁷ Bu etkiler, işgücünün piyasasının ötesine geçmektedir. Örneğin, emekliliğin yaygınlaştırılmasının dolaylı etkilerinin kadınların sağlığı ve eğitimi üzerinde olumlu bir etki yaratabileceğini görüyoruz.³⁸

Gerekli finansal kaynaklar büyük olmakta birlikte bulunmaları imkansız değildir. Mevcut kısıtlı mali alan bağlamında, yaşlılar için bir sosyal koruma tabanı uygulanması çok zor bir iş gibi görünebilir.

35 Örneğin bakınız: [Case ve Deaton \(1998\)](#), Cattaneo and Razavi, *Inequality and Social Protection* (yayınlanacak) veya [Huang ve Zhang \(2021\)](#).

36 İlk yüzde 10'luk dilimin gelir payı ile ilgili olarak tahmin edilen etkilere daha yüksek bir belirsizlik söz konusudur. Alt yüzde 40 için doğrudan etki yüzde 5 düzeyinde önemliyken, dağılımın üst ucu için söz konusu olan etki önemli değildir. Açıklanan etkiler, göreceli gelirle ilgilidir: ekonomik faaliyetteki genişleme göz önüne alındığında grupların her biri için mutlak gelir artışı gerçekleşebilir. Dağılımsal tahminlerde, her bir belirli temel emeklilik yaygınlaştırmasına bağlı olacak emekli aylıklarının finansmanı için özel bir model varsayılmamaktadır. Gelir verileri, transferler ve vergilerin ve katkı paylarının düşülmesi dahil olmak üzere harcanabilir geliri belirtir.

37 Tarım sektöründe aile emeğine katkıda bulunulması orantısız bir şekilde kadınları etkilemektedir. Benzer şekilde, bir hanede çocukların varlığı ile kadınların işgücü piyasasına daha düşük katılımı arasında bağlantı bulunmaktadır (bkz. "[Spotlight on Work Statistics n°12](#)", ILO özeti, Mart 2023).

38 Daha fazla ayrıntı için eke bakın.

Sosyal korumayı finanse etmenin zorluğu hafife alınmamalıdır, ancak gerçekleştirilmesi imkansız da değildir. Gelişmekte olan ülkeler için, ulusal yoksulluk sınırları düzeyinde temel yaşlılık aylığı sağlamanın yıllık maliyeti GSYİH'nın yüzde 1,6'sına eşittir (düşük gelirli ve düşük-orta gelirli ülkeler için GSYİH'nın yüzde 2,3'ü ve yüzde 1,5'i).³⁹ Sahra altı Afrika için maliyet 23,3 milyar ABD Doları veya GSYİH'nın yüzde 1,4'ü ve küresel yıllık resmi kalkınma yardımının yaklaşık yüzde 12,5'i olacaktır.⁴⁰

Bu yeni kanıt, özellikle çok sayıda krizin yaşandığı bu dönemde ulusal yatırımlar yanı sıra genel sosyal koruma sistemlerine yönelik küresel finansal destek konusunda güçlü bir argüman sunmaktadır.

Yaşlılara yönelik bir sosyal koruma tabanı, ekonomik büyümeyi teşvik edecek ve aynı zamanda ekonomik eşitsizliği azaltacak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini artıracaktır. Bu birleşim, temel emeklilik aylıklarını, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal adalet için potansiyel olarak olağanüstü bir politika kaldıracı haline getirmekte ve ayrıca sosyal koruma tabanlarına ilişkin güçlü uluslararası mutabakatla desteklenmektedir. Çocuk yardımları,⁴¹ doğum yardımları ve temel sağlık hizmetlerine erişim⁴² gibi ulusal düzeyde tanımlanmış bir sosyal koruma tabanının diğer unsurlarına genel erişim, sosyal korumanın ekonomik ve sosyal kalkınma üzerindeki faydalarını daha da artırmak için hayati öneme sahiptir.

39 Kaynak: ILO, "Financing gaps in social protection: Global estimates and strategies for developing countries in light of the COVID-19 crisis and beyond", Çalışma Belgesi, ILO Sosyal Koruma Dairesi, 2020.

40 Kişi başına düşen GSYİH'da öngörülen artışla genel temel yaşlılık aylıklarının tahmini maliyetleri arasındaki fark, gelişmekte olan ülkelerde emeklilik aylığının yaygınlaştırılmasının umut verici bir politika aracı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bu fark, bir maliyet-fayda analizi olarak yorumlanmamalıdır. Temel yaşlılık aylıklarının etkileri, gelecekteki emekli aylıklarının finanse edilmesi konusunda güvenilir bir taahhüde bağlıdır. Bu nedenle, net faydaların tahmin edilmesi daha dikkatli bir değerlendirmeyi gerektirmektedir.

41 ILO ve UNICEF, *More than a Billion Reasons: The Urgent Need to Build Universal Social Protection for Children*, Cenevre ve New York, 2023.

42 Bakınız "[Social Protection Spotlight - Towards Universal Health Coverage: Social Health Protection Principles](#)". ILO özeti, Ocak 2020.

► 3. Bölüm Dirençlilik oluşturmayı ve küresel istihdam uçurumunun ortadan kaldırmayı amaçlayan politikalar ve finansal destek

Mevcut zorluklar, kararlı politika müdahaleleri gerektiriyor

Dünyanın farklı bölgelerindeki ekonomiler çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalsa da genel işgücü piyasasındaki görünüm, büyük ölçüde belirsizliğini koruyor. Mevcut çeşitli zorlukların büyüme, dayanıklılık ve kalkınma üzerinde uzun vadeli olumsuz etkileri olacağı için işgücü piyasalarını istikrara kavuşturmak ve güçlendirmek için gelişmiş politika müdahalelerine ihtiyaç vardır.

Sosyal adaletin teşvik edilmesi, işgücü piyasasında artan farklılaşmayı azaltmalıdır.

Bazı ülkeler (özellikle yüksek gelirli ülkeler) yüksek enflasyon ve enerji maliyetleri dahil olmak üzere yeni zorluklara karşı direnç göstererek COVID-19 krizini büyük ölçüde atlattıysa da birçok gelişmekte olan ülke henüz bunu yapamadı ve en fakir ekonomilerden bazıları özellikle çeşitli şok ve krizlerin büyük olumsuz etkisi ile karşı karşıya bulunuyor. Bu çoklu kriz durumu, yüksek gelirli ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler, özellikle düşük gelirli ekonomiler arasında daha fazla farklılık yaratma riski taşıyor. Artan borç seviyeleri ve kısıtlı mali alan, bir dizi gelişmekte olan ülkede politika müdahaleleri için fırsatları önemli ölçüde azaltarak sorunları artırıyor. Gelişmekte olan ülkelerin sosyal adalet hedefine yönelik olarak istihdam yaratan bir toparlanmayı teşvik edebilmelerini sağlamak için bu kısıtlamaların üstesinden gelmeyi amaçlayan politika çabalarına ihtiyaç vardır.

Toparlanma için uluslararası dayanışma

Gelişmekte olan ülkeler, özellikle de en sınırlı politika alanıyla karşı karşıya olanlar, devam eden iş açıklarını ve artan eşitsizlikleri gidermek için acil uluslararası desteğe ve çok taraflı koordinasyona ihtiyaç duyuyorlar. Küresel finansal mimari reformunun, iklim kriziyle mücadele ve adil bir geçiş yoluyla insana yakışır ve üretken istihdam yaratma da dahil olmak üzere Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin finansmanını desteklerken, borçların yeniden yapılandırılmasını ve hafifletilmesini de sağlaması gerekiyor.

Proaktif istihdam politikaları hem kısa hem de uzun vadede önemli katkı sağlamalıdır.

Ülkelerin, toparlanma çabalarının ve çatışma ve krizden etkilenen ülkelerde yeniden yapılanmanın istihdam artışını ve uzun vadeli yapısal dönüşümü desteklemesini sağlamaları gerekmektedir.

Politika yapıcılarının, enflasyonu dizginlemeyi (özellikle fiyatların yükselmesinde arz yönlü faktörlerin önemi göz önüne alındığında) ve borcu yönetmeyi amaçlayan makroekonomik politikaların uygulanmasını, insana yakışır işleri koruma ve teşvik etme hedefleriyle dikkatli bir şekilde dengelemesi gerekecektir. Kapsayıcı iyileşmelerin sürdürülmesinde istihdamın merkezi önemi göz önüne alındığında, işgücü piyasalarının devam eden değerlendirmeleri, yalnızca devam eden çoklu krizlerin etkisini belirlemek için değil, aynı zamanda makroekonomik politika düzenlemelerinin etkilerini değerlendirmek açısından da çok önemlidir. Makroekonomik politikalara daha fazla istihdam yanlısı yaklaşımda, yalnızca sınırlı işsizlik ölçütlerini değil, aynı zamanda yeni ILO iş açığı göstergesi ve istihdam kalitesini yansıtan diğerleri gibi daha geniş göstergeler de dikkate alınmalıdır.

Sosyal adalet için bir katalizör olarak sosyal koruma: temel emekli aylığının etkisi

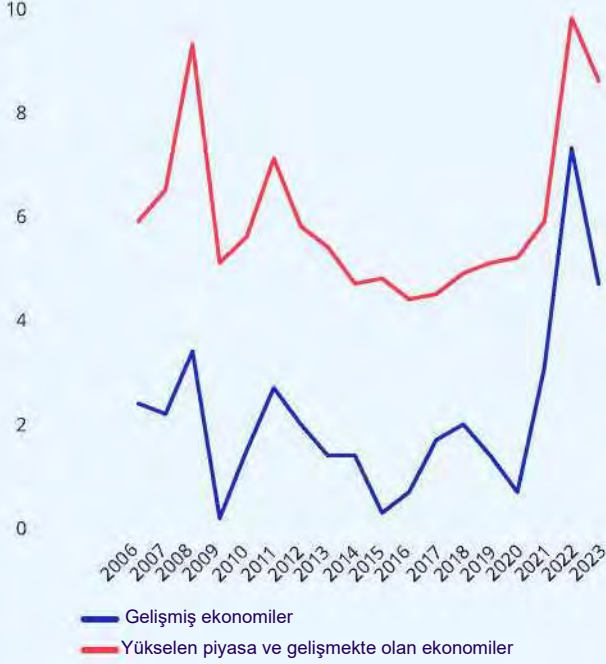
Sosyal koruma, çevresel olarak sürdürülebilir ekonomilere ve toplumlara adil bir geçiş de dahil olmak üzere, kısa vadeli zorlukların yanı sıra uzun vadeli yapısal dönüşüm süreçlerinin neden olduğu zorlukların üstesinden gelmenin anahtarı olmaya devam ediyor. Sosyal koruma yoluyla insanlara yapılan yatırım, uzun vadede karşılığını verecektir. Bu, örneğin, özellikle gelişmekte olan ekonomilerde hem büyüme hem de sosyal adalet üzerinde çok sayıda olumlu etkiye sahip olan emekli aylıkları için geçerlidir. İnsana yakışır ve verimli istihdam yaratılmasını destekleyen yatırımlarla birlikte, tabanlar da dahil olmak üzere genel sosyal koruma sistemlerine yatırım yapılması, ekonomik ve sosyal kalkınmayı hızlandıracak ve adil geçişleri sağlayacaktır.

Sosyal yatırımlar ve insana yakışır iş için küresel eylemler

İnsana yakışır işe yapılan sosyal yatırımların bu yararlı etkileri, politikaların ve yatırımın sosyal adalet üzerindeki etkisini en üst düzeye çıkarmak için çok yönlü bir yaklaşım üzerine inşa edilen BM Adil Geçişler için İşler ve Sosyal Koruma Küresel Hızlandırıcısında vurgulanmaktadır. ILO Genel Direktörü tarafından önerildiği şekliyle Sosyal Adalet için Küresel Koalisyon, tüm bu tür çabaları kapsamlı bir yaklaşımda birleştirecek ve uluslararası ve ulusal müdahalelerin azami etki yaratmasını sağlayacaktır. Bu tür eylemlerin, özellikle düşük gelirli ülkelerde sosyal yatırımlar için mali alan yaratmadaki kritik önemi, uluslararası finansal mimari reformuna ilişkin mevcut küresel tartışmada acilen ele alınmalıdır.

► İstatistiksel ek

► Şekil A1. Enflasyon oranı, ortalama tüketici fiyatları (yıllık yüzde değişim), gelişmiş ekonomiler ve yükselen piyasa ve gelişmekte olan ekonomiler, 2006-23

Kaynak: IMF Dünya Ekonomik Görünüm Veri Tabanı, Nisan 2023.

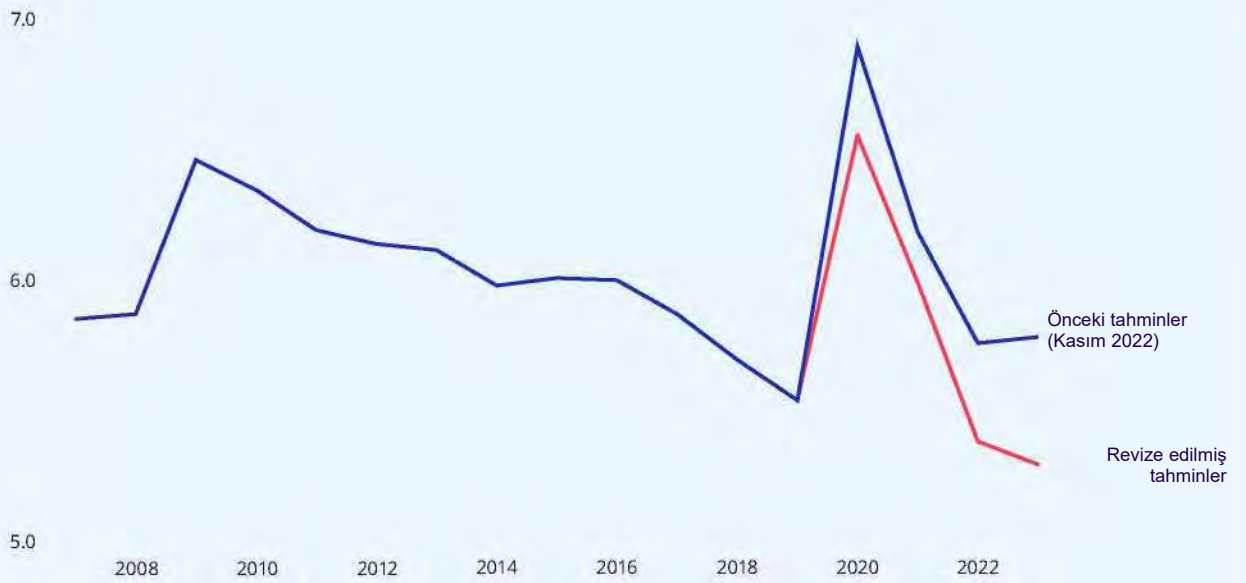
► Tablo A1. Ülkelerin merkez bankası faiz oranları ve beklenen faiz gelişmeleri, dünya ve ülke gelir gruplarına göre sınıflandırılması (yüzde)

	Yüksek faiz oranı (> %10)	Faiz oranı artışı bekleniyor
Düşük gelirli ülkeler	40.9	22.7
Alt-orta gelirli ülkeler	32.6	37.2
Üst-orta gelirli ülkeler	26.2	42.9
Yüksek gelirli ülkeler	5.5	80,0
Dünya	22.8	51.2

Notlar: Ocak 2023 ile Nisan 2023 arasında değişen en son mevcut değerlere dayalı merkez bankası oran sınıflandırması. 2023'ün ikinci çeyreğinden 2024'ün ilk çeyreğine kadar olan dönem için faiz oranı beklentileri.

Kaynak: Tradingeconomics.

► Şekil A2. İşsizlik oranı, 2007-23, dünya (yüzde)

Kaynak: ILO tahminleri.

► **Şekil A3. İşsizlik oranları, dünya ve (alt)bölge ve ülke gelir grubuna göre, 2019, 2022 ve 2023 (yüzde); WESO Trends 2023'e kıyasla 2023 için işsizlik oranı tahminlerinin revizyonu (yüzde puan)**

Not: Revizyon, 2023 yılı için WESO Trends 2023'teki tahmine göre yüzde puan farkını gösterir.

Kaynak: ILO tahminleri.

► Teknik ek

Teknik ek şu adreste mevcuttur: https://www.ilo.org/global/publications/WCMS_882318/lang--en/index.htm